

LBRIS

We know
books

ISTORIA SECRETĂ A KREMLINULUI

Lucrare coordonată de Paul Ulrich

Dinasty Books Proeditură și Tipografie

București, 2021

Sfârșitul țarismului	5
Stalin și „Testamentul“ lui Lenin	61
Lichidarea culacilor.....	117
Mecanismul epurărilor de la Moscova	163
Dispariția lui Stalin din iunie 1941	217
Moartea lui Beria.....	277
Duelul Troțki - Stalin	317
Războiul dintre cei doi Stalin: ruptura Stalin - Tito.....	365
Moartea lui Stalin și destalinizarea	411

De ce au fost executați țarul și familia sa atunci când revoluția triumfase deja? Au existat supraviețuitori? Cine a ordonat masacrul? Să fi fost o acțiune inspirată de conducătorii revoluționarilor sau o inițiativă locală? Și ce rol a jucat Rasputin în declanșarea revoluției ruse?

4 septembrie 1915. În micul salon albastru din Palatul Imperial de la Țarskoie Selo, își beau ceaiul trei dintre principalii vinovați de haosul în care se afundă treptat Rusia: țarul Nicolae al II-lea, patruzeci și șapte de ani, influențabil și fricos; soția lui, Alix Victoria Elena Luiza Beatrice de Hesse, patruzeci și trei de ani, bolnavă și mistică; Grigori Efimovici Novîh, patruzeci și trei de ani, incredibilul duhovnic al familiei imperiale, tămăduitor îndoielnic, desfrânat impertinent, foarte corupt, mai cunoscut sub numele de Rasputin.

Urmând sfaturile acestuia din urmă, țarul tocmai a luat încă o decizie importantă: marele duce Nicolai Nicolaievici este schimbat de la conducerea Marelui Cartier General și trimis în Caucaz. Nicolae al II-lea în persoană va ocupa această funcție, pentru care, să spunem totuși, nu are nici o competență.

4 septembrie 1915. Instalați în sala comună a sătucului elvețian Zimmerwald, în apropiere de Berna, aproximativ patruzeci de persoane beau bere și-și ascultă șeful explicând planul de acțiune, ținând cont de evoluția situației din Rusia. Este vorba de un anume Vladimir Ilici Ulianov, patruzeci și șase de ani, pe care cu toții îl numesc Lenin. El e reprezentantul bolșevicilor, majoritari în Partidul Muncitoresc Social-Democrat Rus. Cealaltă fracțiune, cea a minoritarilor, a menșevicilor intelectuali, este reprezentată de Axelrod. Unul dintre exilați nu este altul decât Lev Davidovici Bronstein, adică Troțki.

4 septembrie 1915. O reședință secretă din apropierea Petrogradului: aici sunt reuniți, în jurul unui tânăr avocat, deputat în Dumă, liderul socialiștilor revoluționari, Alexandr Kerenski, șeful opoziției laburiste, pentru a trage concluziile privind situația politco-militară. Analiza este foarte clară: având în vedere înfrângerile succesive ale armatei, neglijența crasă a administrațiilor publice, scandalurile lui Rasputin, zvonurile

care circulă privind posibila trădare a țarinei, poporul care nu mai răbda privațiuni, dificultățile economice, opoziția de stânga trebuie să răstoarne țarismul, să preia puterea și să instaureze o dictatură socialistă.

4 septembrie 1915. La tribuna Parlamentului, în hemiciclul Palatului Tauridei din Petrograd, deputatul de dreapta Purișcevici, una dintre cele mai cunoscute personalități din Rusia, ridică stindardul revoltei.

„Nu trebuie să mai acceptăm ca recomandarea unuia ca Rasputin să fie suficientă pentru a pune în funcțiile cele mai înalte ființele cele mai abjecte... Ridicați-vă, domnilor miniștri! Dacă sunteți patrioți adevărați, să mergem la Stavka¹, aruncați-vă la picioarele țarului. Aveți curajul să-i spuneți că această criză internă nu mai poate continua, că mânia poporului este mare, că revoluția bate la ușă și că un mujic obscur nu mai trebuie să guverneze Rusia.“

4 septembrie 1915. Din reședința sa burgheză, prințul Lvov, unul dintre liderii cei mai respectați de aristocrație, președintele uniunii Zemstvo², redactează un mesaj destinat președintelui Dumei, în care ia poziție, cu mare curaj, împotriva regimului, în numele municipalităților zonelor de la țară, pe care le reprezintă.

„Actele guvernului, incoerente și discordante au crescut și mai mult dezorganizarea generală a țării... Poporul este exasperat și indignat. Schimbările continue ale miniștrilor paralizează puterea. Și nu este tot. O suspiciune îngrozitoare, niște vești privind o eventuală trădare, cancanuri infame răspândesc ideea că mâna inamicului intervine în secret în afacerile noastre publice... Marea Rusie va sprijini guvernul poporului.“

4 septembrie 1915. Reunit la Petrograd, Partidul Marilor Duci nu este ultimul care se preocupă de situația și riscurile imediate. O parte dintre ei întrevăd unele soluții extreme: Nicolae al II-lea să fie forțat să abdice, condamnarea împărătesei Alexandra Feodorovna la reclusiune într-o mănăstire și terminarea definitivă cu Rasputin, „animalul împuțit“, cum îl numeau cei care-l cunoșteau. Și dacă nu știu încă cum să-l forțeze pe Nicolae al II-lea să abdice, planul de asasinare este de mult copt. Întreaga societate visează această crimă colectivă.

În ziua de 4 septembrie 1915, în timp ce Rasputin și Alexandra acced la vârful puterii, deținând parctic controlul total al imperiului, se organizează cea mai mare lovitură de stat din istorie.

1 Cartierul General al armatei imperiale (n.a.).

2 Administrațiile municipale și regionale (n.a.).

Firele complotului sunt ancorate în toate straturile sociale ruse, inclusiv în cercurile puterii, în culoarele palatului. Va fi nevoie de optsprezece luni pentru ca aceste fire să se adune și să răstoarne regimul dictatorial și birocratic al lui Nicolae al II-lea.

Necazurile Imperiului încep, de fapt, în anul 1906. „O dată memorabilă și nefericită în istoria Rusiei, scrie Maurice Paléologue, ultimul ambasador al Franței la Curtea rusească. Din acest moment, împăratul și împărăteasa vor începe distrugerea rapidă a monarhiei, cu propriile mâini.” Anul 1906 marchează sosirea în preajma familiei imperiale a uimitorului personaj, Rasputin.

Este un țăran aproape complet analfabet, născut în provincia Tobolsk, la Pokruskoie, un mujic care e cunoscut ca un om bun de nimic, un desfrânat, un bețiv și un vagabond. Într-o zi, el întâlnește un preot cu care se încheie într-o mănăstire.

În scurt timp, tânărul Grigori își schimbă complet manierele, devine predicatorul unei credințe proprii, bazată pe un amestec de frenezie religioasă și erotism violent. El este dracul împielit, despre care circulă povestiri înspăimântătoare de sfințenie și orgii.

„O să credeți că vă murdăresc, spune el femeilor pe care le aduce în pat. Dar, de fapt, vă purific.”

Nu i se va opune niciodată rezistență. Va fi chiar bănuیت că a profitat de anumite slăbiciuni, ale familiei țarului.

Prima întâlnire dintre călugăr și suverani datează din 28 octombrie 1906. Zece ani mai târziu, în anul 1916, el atinge puterea supremă. Dar cum s-a putut întâmpla una ca asta?

Încă de la prima sa vizită la palat, Rasputin cucerește admirația pasionată și oarbă a țarinei Alexandra, el, vindecându-l, unindu-i mâinile și spunând o rugăciune înflăcărată, pe țareviciul Alexei de o criză de hemofilie cauzată de o cădere, în urma unui joc în parc. Suferințele tânărului o chinuiau pe mama sa, dar și pe întreg anturajul acesteia; medicii își mărturisiseră neputința. În acel moment, marea ducesă Anastasia, soția marelui duce Nicolae, a vorbit despre un pelerin siberian cu puteri supraomenești. De la descoperirea bolii fiului ei, zeci de tămăduitori și de magi ruși s-au perindat pe la palat, dar fără nici un succes. Rasputin era în plus față de aceștia magician.

– Să vină Grigori, i-a spus Anastasiei Alexandra.

Trebuie să recunoaștem faptul că, atunci când Rasputin i-a unit mâinile și i-a spus o rugăciune, hemoragia tânărului prinț s-a oprit. Nu trebuie să ne mai punem întrebări privind incredibila putere pe care starețul, călugărul inspirat, o va exersa în timpul ultimilor ani de domnie a țarilor. În zece ani, Alexandra face din acest țăran analfabet confidentul, apoi consilierul și în cele din urmă maestrul ocult al imperiului.

Prima intervenție a lui Rasputin în afacerile țării se produce în anul 1911. În acel an, l-a convins pe Nicolae al II-lea să desemneze ca episcop de Tobolsk un fost grădinar, călugărul Varnava. Clericii au protestat, dar țarul a cedat, și Rasputin a descoperit brusc faptul că-i putea cere absolut tot ce dorea.

– Cum să te abandonăm? îi spune Alexandra, îngenuncheată în fața lui, atunci când amenință că va pleca. Nu ești tu singurul nostru prieten, unica noastră salvare împotriva oamenilor răi, mijlocitorul și martorul nostru în fața lui Dumnezeu?

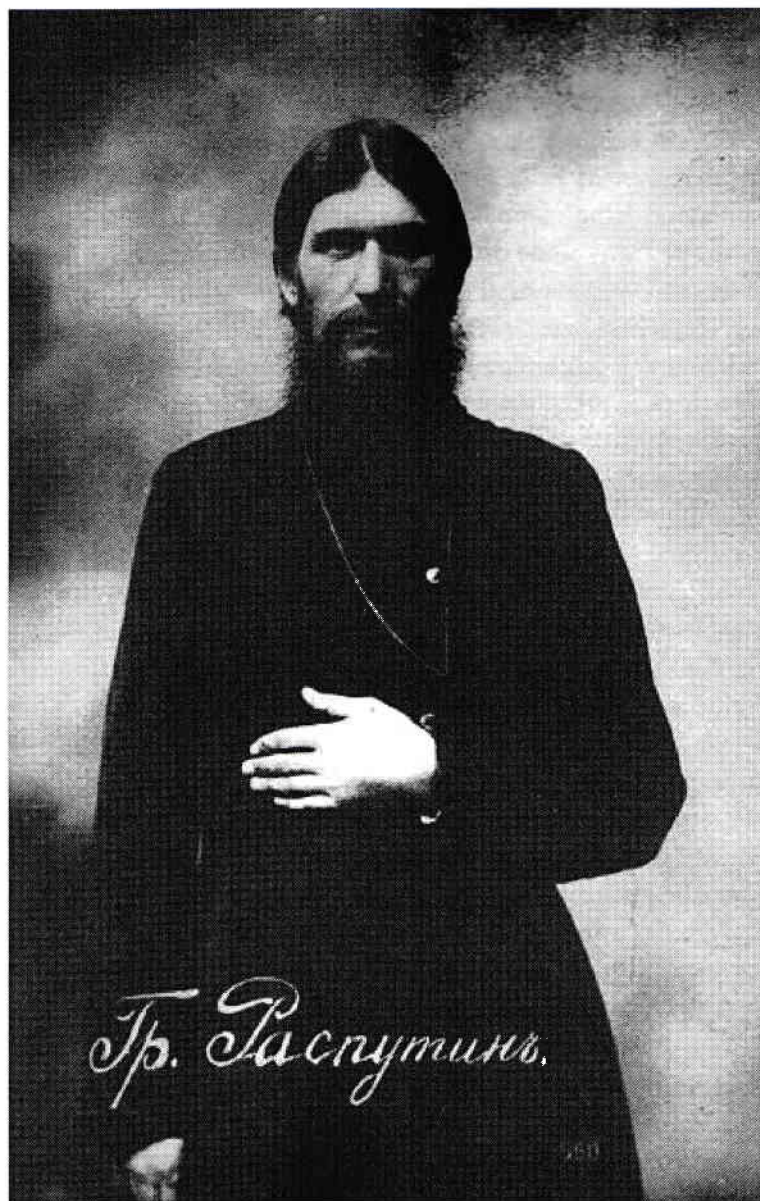
De acum înainte, lui Rasputin i se va cere părerea în toate problemele privind ministrii care urmează să fie numiți, deciziile politice, hotărârile privind ofensivele militare. Mărturie stau aceste extrase din scrisorile trimise de Alexandra soțului ei.

15 septembrie 1915: „Nu uita, înainte de Consiliul de Miniștri, să iei în mâini icoana cea mică oferită de Prietenul nostru și să te pieptăni de mai multe ori cu pieptănul său...” 1 noiembrie: „Prietenul nostru este foarte supărat din cauza numirii lui A. Trepov în Ministerul Transporturilor: știe că acesta este împotriva ta...” 6 ianuarie: „Prietenul nostru regretă faptul că am început ofensiva fără să-i cerem și lui părerea; te-ar fi sfătuit să mai aștepți.” 11 ianuarie: „Să nu crezi că sunt nebună pentru că ți-am trimis sticluța oferită de Prietenul nostru. Am gustat cu toții din ea. Pune-ți și tu într-un păhărel și bea în sănătatea lui.” (Răspunsul țarului: „Am băut-o pe toată.”) 14 martie: „Îți trimit o floare și un măr din partea Prietenului nostru. Este de părere că generalul Ivanov ar fi cel mai potrivit pentru postul de ministru al Războiului...” 23 mai: „Prietenul nostru te imploră să nu-l numești pe Makarov ministru de Interne...” 10 noiembrie: „Dacă Prietenul nostru nu ar fi fost aici, nu știu care ar fi soarta noastră. Ne salvează prin rugăciunile și sfaturile sale înțelepte. Este sprijinul și ajutorul nostru.”

În toată țara, bate un vânt de indignare. Toate greșelile, toate erorile țarului sunt atribuite acestui mujik desfrânat.

LBRIS

We know
books

Rasputin

– Ce putem face când tot guvernul și toate persoanele din anturajul Majestății sale sunt creaturile lui Rasputin? întreba președintele Dumei, Mihail Vladimirovici Rodzianko, într-o seară. Singura posibilitate ar fi să-l ucidem pe acest mizerabil, dar nu găsim în toată Rusia un om capabil de așa ceva. Dacă nu eram atât de bătrân, m-aș fi angajat chiar eu s-o fac.

Printre cei care aud aceste cuvinte, este și omul cel mai bogat din Rusia, tânărul prinț Felix Iusupov. Are douăzeci și nouă de ani și este soțul prințesei Irina, nepoata lui Nicolae al II-lea. Fiind fiu unic, nu a fost trimis pe front, unde dispar în fiecare zi mulți dintre camarazii săi.

„Câteodată, va povesti el mai târziu, nervii mei întinși la maxim mă trezeau, tresăream brusc și nu mă mai puteam nici calma, nici adormi. Oare trebuie să-l ucidem pe Rasputin ca să salvăm Rusia?”

Ideea rămâne totuși prezentă. Iusupov discută despre aceasta cu unul dintre prietenii lui, vărul primar al țarului, marele duce Dimitri Pavlovici. Mai sunt contactate trei persoane: căpitanul Suhotin, un camarad al lui Felix, deputatul Puricevici și doctorul Stanislas de Lazovert, medic-șef al trenului-spital. O femeie, mare admiratoare a lui Rasputin și prietena lui Iusupov, doamna Golovina, este cea care a creat legătura dintre ucigaș și victimă, fără să realizeze o secundă că ea este cheia unui complot care are ca scop final asasinarea starețului.

În ziua de 29 decembrie 1916, la miezul nopții, prințul Iusupov, condus de Lazovert, deghizat în șoferul stăpânului, se duce să-l ia pe Rasputin, pe care l-a invitat la petrecerea de la palatul său de la Moika. Spre sfârșitul serii, nu mai rămân în casă decât autorii complotului. Totul este pregătit pentru ca starețul să nu părăsească casa în viață.

Prăjiturile preferate de Rasputin au fost așezate pe niște platouri din argint. Felix Iusupov a impregnat pur și simplu cu cianură trei prăjituri cu migdale roz și trei cu ciocolată. Cu fiecare prăjitură poți omori douăzeci de persoane. Pentru mai multă siguranță, Lazovert a vărsat în paharele destinate victimei suficiente cristale de cianură cât să asasineze întreg orașul. Totul este pregătit. Sufrageria dă impresia că tocmai s-a servit cina; mai rămân de servit ceaiul în cești și vinul în pahare cu picior. Dimitri, Purișcevici și Suhotin ascultă muzică la gramofonul de la primul etaj. Toți sunt veseli pentru a-i da lui Rasputin impresia că este o petrecere adevărată.

Totul se derulează exact cum fusese prevăzut. Numai că Rasputin refuză să bea. Iusupov se așază pe un scaun și deschide discuția. Starețul

se destinde și participă la convorbire. Apoi întinde mâna spre prăjituri, ia una de culoare roz și o înghite imediat; apoi o alta cu ciocolată, după care urmează o a doua prăjitură roz. Îngrozit, Felix Iusupov așteaptă reacția care trebuia să fie imediată, deoarece cianura ucide în câteva secunde. Dar nu se întâmplă nimic. Rasputin mănâncă prăjiturile, după care cere vin. Felix Iusupov umple unul dintre paharele otrăvite. Rasputin bea încet, cu înghițituri mici, degustând vinul ca un cunoscător. Fața lui rămâne neschimbată. Prințul este paralizat.

– Vinul este foarte bun. Mai vreau!

Rasputin își duce mâna la gât. Iusupov se retrage ușor. Gata, colosul va cădea. Nu. El golește încă un pahar, ia o prăjitură, o nouă doză de cianură. Nimic. Discuția se prelungește ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Două ore! Au trecut două ore de când Iusupov și Rasputin au rămas singuri în sufragerie, iar cianura nu acționează în nici un fel.

– Mă cam gâdilă pe gât, a spus starețul servind un nou pahar cu vin otrăvit.

Prințul se enervează – îl înțelegem –, se scuză, urcă la etaj unde se aflau prietenii lui și le explică faptul că cianura nu are nici un efect. S-a hotărât pe loc ca Iusupov să-și ucidă victima cu revolverul. Suhotin îi întinde unul, iar Felix coboară. Rasputin pare să aibă totuși unele probleme cu respirația.

– Vă simțiți rău? întreabă prințul, disperat.

– Da, am capul greoi și o senzație de arsură în stomac. Mai toarnă-mi un păhărel. O să-mi facă bine.

Urmează un nou pahar cu otravă, care pare să-i facă bine lui Grigori. Se ridică, se plimbă prin cameră, examinând un crucifix mare. Iusupov se apropie, ridică arma și trage. Rasputin scoate un răcnet sălbatic și cade, cu brațele în formă de cruce, peste pielea unui urs, întinsă pe jos. Cei trei complici coboară. Lazovert constată că victima are în continuare puls.

– Încă nu a murit, zise el. Este ultima fază a comei.

Respirația i se oprește, Rasputin a murit. Cei prezenți îl așază pe o canapea și îi închid ochii. Le mai rămâne doar să abandoneze corpul, undeva în zăpadă. Lazovert se urcă la volanul mașinii; Suhotin își pune haina și șapca starețului, în timp ce Dimitri, jucând rolul lui Iusupov în cazul în care poliția le-ar urmări mașina la dus, se suie alături de Rasputinul cel fals. Purișcevici și Iusupov rămân singuri în palatul de la Moika. Iusupov este încă șocat de cele întâmplate.

„În acel moment, am fost cuprins de îngrijorare și un impuls irezistibil mă împingea parcă să cobor la subsol, unde se afla cadavrul.“

Întins pe canapea, Rasputin are ambii ochi deschiși, cu care îl privește fix pe Felix, cu ură. Apoi sare în picioare și se năpustește asupra ucigașului, încercând să-l sugrume. „Această ființă, va povesti mai târziu Iusupov, care murea otrăvită, cu zona inimii traversată de un glonț, acest corp care părea să fie readus la viață de puterile răului, ca să se răzbune pentru cele întâmplate, avea ceva îngrozitor, monstruos, încât nu pot povesti această scenă fără să fiu traversat de fiori de spaimă.“

Felix Iusupov se năpustește pe scări, urlând:

– Repede! Repede! Coborâți! N-a murit!

Purișcevici se îndreaptă spre el alergând. Aude un zgomot de pași, care se îndreaptă spre ușă. „Ceea ce am văzut, povestește el, ar fi putut fi un coșmar, dacă nu era chiar realitatea îngrozitoare. Grigori Efimovici, pe care îl văzusem agonizând pe podeaua sufrageriei, alerga cu toate forțele, clătînându-se în zăpada murdară din curte, în direcția porții de fier care ne despărțea de stradă!“

Deputatul scoate revolverul, trage, ratează ținta, încearcă a doua oară, ratează din nou, după care trage a treia oară. Rasputin se oprește, dar rămâne în picioare, cu un glonț în rinichi. Purișcevici se apropie de el, îi duce revolverul la cap și trage. Glonțul îi străpunge craniul. Oasele se zdrobesc, iar sângele țâșnește. Rasputin tremură, apoi moare. Felix Iusupov se dezlănțuie asupra cadavrului, rupându-i gâtul cu lovituri de baston.

Zgomotul provocat de revolver trezește vecinii, iar un polițist sosește la fața locului. Secretul este pierdut. Dar ce mai contează! Complicii vor merge până la sfârșit. Dimitri, Suhotin și Lazovert se întorc, ajută la învelirea cadavrului într-o pânză groasă, după ce, în prealabil, i-au legat mâinile și picioarele. Îl încarcă într-o mașină și pleacă spre râul Neva. Acolo, bărbații vor face o groapă în gheață, în care este aruncat coletul macabru, legat cu mare atenție.

După dezghețul Nevei, Rasputin e găsit cu brațele strânse și picioarele legate cu niște corzi groase. Poliția va constata faptul că victima a reușit să-și dezlege una dintre mâini, iar medicul legist a tras concluzia că plămânii îi erau plini cu apă. Incredibil! Rasputin murise înecat. După toate acele răni, nu murise.

Alarma este dată în jurul orei cinci de către Katia, servitoarea lui Grigori Efimovici, care, descoperind camera goală, se îngrijorează. Ea le alertează pe fidelele stăpânului ei: doamna Golovina, Ana Vyrubova și

Simanovici. De mult timp, cu toții se gândeau la ce era mai rău. Sperau totuși că Rasputin să fi întâlnit, cu o seară în urmă, câteva prostituate, și să fi rămas peste noapte la ele acasă. Însă acest miracol nu s-a produs. Într-adevăr, câteva ore mai târziu, doi muncitori s-au prezentat la poliție: descoperiseră o cizmă de cauciuc în apropierea podului Petrovski. Comisarul face imediat legătura între descoperirea lor și dispariția consilierului familiei imperiale. La 64 Gorohovaia, unde este domiciliul lui Rasputin, Katia, căreia comisarul îi arată cizma, o recunoaște fără să ezite: aparține stăpânului ei.

Nu mai rămâne acum nici o umbră de îndoială. Rasputin este mort. Însărcinat cu conducerea anchetei, procurorul Cereda se deplasează la fața locului. Încep cercetările. Cadavrul este adus la mal cu ajutorul unor prăjini: avea o gaură în mijlocul frunții, o sfâșietură la ochiul drept, urechea dreaptă smulsă, un glonț în ceafă și un altul în piept. În pofida rănilor multiple, Katia îl recunoaște cu ușurință pe Rasputin.

La Țarskoie Selo, domnește tristețea. Ana Vyrubova, o fostă amantă a lui Nicolae al II-lea, devenită dama de companie a Alexandrei, anunță familiei imperiale drama. Țarina leșină, „palidă ca o foaie de hârtie“, va scrie Vyrubova. De fapt, vom afla mai târziu că în acel moment Alexandra își amintește de profeția prietenului ei:

„Dacă voi muri, îți vei pierde coroana, iar țareviciul va muri în următoarele șase săptămâni.“

La Țarskoie Selo, toată lumea plânge, dar nu și la Petrograd. Anunțul morții starețului provoacă un entuziasm incredibil.

Grișa – așa era supranumit Rasputin de către populația de rând – a murit ca un câine, așa cum merita.

În rândul armatei, bucuria este imensă. Generalul Janin, șeful misiunii militare franceze, care se afla în acea zi la Cercul Ofițerilor, povestește: „Vestea a provocat în rândul membrilor cercului o bucurie extraordinară. Nici măcar o bătălie soldată cu o sută de mii de prizonieri nu i-ar fi bucurat mai mult. Colonelul Bazarov, atât de calm de obicei, are fața strălucitoare. Mi-a spus că moartea lui Wilhelm, împăratul Germaniei, i-ar fi provocat o plăcere mai mică.“

În biserici și altarele familiale, se aprind lumânări lângă icoanele Sfântului Dumitru, deoarece circulă deja zvonul că marele duce Dimitri este asasinul. Se zvonește chiar că marea ducesă Tatiana a profitat de circumstanțe ca să se răzbune pe Rasputin, care încercase s-o violeze, obținând ca acesta să fie castrat în fața ei.

Țăranii reacționează altfel. Rasputin era unul de-al lor, un mujic ca și ei, cu generozitatea sa autentică, desfrâul, bețiile sale... Și până la urmă starețul îi reprezenta în fața țarului, le apăra drepturile, lucru fără precedent. Ei își doresc atât de mult să-l păstreze în continuare în memoria lor, încât îl consideră portretul tipului de erou popular rus; este plâns în multe izbe.

La palat, Alexandra își revine. Ea îi cere soțului, imediat ce vestea s-a aflat peste tot, să nu cedeze în fața Partidului Marilor Duci și să-i pedepsească fără pic de milă pe vinovați. Nicolae al II-lea acceptă, el nu știe să refuze nimic; însă anumiți martori afirmă că au observat un zâmbet de satisfacție pe fața lui atunci când acesta s-a recules, pentru câteva momente, în fața corpului neînsuflețit al dracului împielit.

Alexandra a ordonat aducerea corpului mutilat al Prietenului ei la palat și a cerut călugărițelor să-l curețe. Ea personal a luat cămașa plină de sânge și a ascuns-o printre altele curate. Tot ea a așezat un crucifix pe pieptul defunctului, iar Virubova o vede strecurând între mâinile sale împreunate o scrisoare, pe care se grăbește s-o citească de îndată ce i se ivește ocazia.

„Dragul meu Prieten, a scris țarina, dragul meu martir, dă-mi binecuvântarea ta, care să mă urmeze în mod constant pe drumul dureros care mi-a rămas de parcurs. Gândește-te și la noi în rugăciunile tale sfinte. Alexandra.“

Cele patru fiice, Olga, Tatiana, Anastasia și Maria, vor depune o fotografie în coșciugul din fier, peste al cărui capac este așezat un geam, deasupra feței defunctului. Pe pieptul lui Rasputin se află o fotografie sfințită cu semăturile tuturor membrilor familiei imperiale.

Funeraliile au loc într-o dimineață cețoasă, în tristețea lugubră a câmpiei înghețate. La ceremonia scurtă, dar solemnă asistă doar membrii palatului cărora li se alătură împăratul în persoană, ministrul Protopopov și câțiva asistenți apropiați. Înhumarea are loc, în mare secret, în parcul din Țarskoie Selo. Poliția se teme de manifestările populare.

La Petrograd, cel care a fost, într-o oarecare măsură, persoana care l-a îndemnat pe Felix Iusupov la înfăptuirea crimei, președintele Parlamentului, Rodzianko, nu reneagă apelul său la crimă.

„Asasinatul poate fi, în mod cert, considerat începutul celei de-a doua revoluții, spunea el. Fără nici o îndoială, principalii autori ai acestui asasinat erau mânați de sentimentul patriotic conform căruia orice luptă legală împotriva acestui protejat periculos era imposibilă; ei au considerat că este de datoria lor să elibereze familia imperială și Rusia de hipnoza care îi paraliza.“